

УДК: 332.1

Козаченко Дарія

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

АНАЛІЗ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Kozachenko Daryya

Ternopil Ivan Puluj National Technical University

ANALYSIS OF PRODUCTION COSTS

Собівартість продукції, представляє собою витрати підприємства на виробництво і обіг, служить основою порівняння витрат і доходів, тобто самоокупності – основної ознаки ринкового господарського розрахунку. Собівартість – один з узагальнюючих показників інтенсифікації і ефективності споживання ресурсів. Зниження собівартості продукції або послуг є одним із найважливіших чинників розвитку економіки будь-якої організації.

В сучасній економіці, де ціни формуються під впливом гострої конкурентної боротьби, зниження витрат стає ледь не головним джерелом збільшення прибутку.

Розрізняють індивідуальну собівартість – витрати на виробництво тільки одного виробу; загальну (повну) собівартість всієї виготовленої продукції – загальну суму витрат, що припадає на виготовлення продукції певного обсягу і складу; середня собівартість, яка визначається діленням загальної суми витрат на кількість одиниць однорідної продукції.

Завданнями аналізу собівартості є:

- оцінка обґрунтованості й напруженості плану по собівартості продукції, витратам виробництва і обігу на основі аналізу проведених витрат;
- встановлення динаміки і ступеня виконання плану по собівартості;
- визначення факторів, що вплинули на динаміку показників собівартості й виконання плану по них, величини і причини відхилень фактичних витрат від планових;
- аналіз собівартості окремих видів продукції;
- виявлення резервів подальшого зниження собівартості продукції.

Першим кроком у проведенні аналізу собівартості є ідентифікація всіх витрат, пов'язаних з виробництвом. Ці витрати можуть бути поділені на прямі та непрямі. Прямі витрати - це ті, що безпосередньо пов'язані з конкретною одиницею продукції, наприклад, витрати на сировину та працю. Непрямі витрати - це ті, що не можуть бути прямо пов'язані з конкретною одиницею продукції, але все ж необхідні для виробництва взагалі, наприклад, витрати на оренду приміщень або управління.

Після ідентифікації всіх витрат, ми можемо розрахувати собівартість кожної одиниці продукції, складаючи суму прямих і непрямих витрат. Цей показник може служити основою для формування цін на продукцію, а також для прийняття управлінських рішень щодо оптимізації виробництва.

Особливу увагу необхідно звернути в процесі аналізу на вивчення собівартості продукції за різними ознаками. Залежно від поставленої мети і цілей аналізу склад і структуру собівартості продукції можна вивчати за такими ознаками:

- ступенем складності (однорідності) витрат – одноелементні (матеріали, заробітна плата та ін.) і комплексні, що охоплюють декілька елементів витрат (утримання і експлуатація обладнання, загальногосподарські витрати тощо) ;
- способом віднесення на окремі види продукції – прямі (безпосередньо пов'язані з виготовленням даного виду продукції і можуть бути віднесені на її одиницю) і непрямі (пов'язані з виробництвом різних виробів і тому не можуть прямо відноситися

на той чи інший вид продукції, наприклад, заробітна плата управлінського і обслуговуючого персоналу і т.п.) ;

- видами витрат – витрати за економічним елементами і витрати за статтями калькуляції;
- участю у виробничому процесі – виробничі й позавиробничі;
- місцем (центрами) виникнення витрат – витрати підприємства і його окремих структурних підрозділів;
- призначенням – основні й накладні;

Для проведення аналізу собівартості продукції і витрат на виробництво формується інформаційна база на основі планової собівартості продукції; нормативів споживання матеріальних і трудових ресурсів; цін на ресурси і продукцію; первинних документів; рахунків бухгалтерського обліку; статистичної звітності ф. № 5-с — «Звіт про витрати на виробництво продукції (робіт, послуг)»; фінансової звітності ф. № 2 — «Звіт про фінансові результати»; матеріалів ревізій, спеціальних обстежень та ін.

Джерелами інформації для аналізу собівартості продукції є: облікові дані; план підприємства (цеху), зокрема, ті його розділи, що характеризують витрати, технічний розвиток і організацію виробництва; норми та нормативи; фактично отримані результати від проведення на підприємстві режиму економії, що відображаються в калькуляціях і звітності про витрати на виробництво, та собівартість товарної та реалізованої продукції; звіти про витрати матеріалів у зіставленні з нормами; кошториси витрат за комплексними статтями з їхньою розшифровкою (на поточний ремонт і утримання основних засобів, інші цехові витрати, управлінські витрати та ін.).

У висновку слід зазначити, що аналіз собівартості продукції є невід'ємною складовою ефективного управління виробництвом. Цей процес дозволяє розкрити всі складові вартості виробництва, що допомагає керівництву зрозуміти, наскільки ефективно використовуються ресурси підприємства. Аналіз собівартості виявляє можливості для оптимізації виробництва та зменшення витрат, що стає ключовим фактором у підвищенні конкурентоспроможності підприємства на ринку. Тому важливо вести систематичний аналіз собівартості та вчасно реагувати на виявлені в ньому тенденції та можливості для оптимізації.

Список використаних джерел:

1. Паршин Ю.І., Паршина О.А. Основи економічного аналізу: навч. посібник. Дніпро: «ФОРМ Дробязко С.І.», 2020. 180 с. URL: https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5693/1/%d0%9f%d0%be%d1%81%d0%be%d0%b1%d0%b8%d0%b5_%d0%9e%d0%95%d0%90_2020.pdf
2. Аналіз витрат і собівартості продукції. URL: <https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/posibnuku/342/12.pdf>
3. Нікіфорова Л.О. Економіка підприємства: курс лекцій. URL: https://web.posibnyky.vntu.edu.ua/fmib/24nikiforova_ekonomika_pidpriyemstva/
4. Королюк Т.М., Співак С.М., Ратинський В.В. Облік в управлінні підприємством в умовах цифрової економіки. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 6 (85). С. 88-96.
5. Королюк Т., Хомин П., Співак С. Особливості організації управлінського обліку в системі контролінгу. *Галицький економічний вісник*. 2023. № 4 (83). С. 71-77.
6. Краузе О.І., Піняк І.Л. Воронка продажів – аналітичний інструмент маркетингу. *Соціально-економічні проблеми і держава*. №2 (25). 2021. С. 586-593. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2021/21koiaim.pdf>
7. Шведа Н., Краузе О. Трансформація бізнес-моделей в умовах цифрової економіки. *Соціально-економічні проблеми і держава* (електронний журнал). 2023. Вип. 1 (28). С. 86- 94. URL: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2023/23snmute.pdf>